

KHOA PHÁP LUẬT DÂN SỰ VÀ KIỂM SÁT DÂN SỰ - THỰC TRẠNG THỰC HIỆN NHIỆM VỤ VÀ ĐỊNH HƯỚNG TRONG THỜI GIAN TỚI

ĐÀM THỊ DIỄM HẠNH*

1. Thực trạng công tác giảng dạy và nghiên cứu khoa học của Khoa Pháp luật dân sự và Kiểm sát dân sự

Khoa Pháp luật dân sự và Kiểm sát dân sự (Khoa PLDS & KSDS) là một trong 06 khoa chuyên môn của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội, thực hiện chức năng đào tạo, bồi dưỡng, nghiên cứu khoa học và các nhiệm vụ khác theo sự phân công của Lãnh đạo Nhà trường.

Trong những năm qua, cùng với sự phát triển của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội, Khoa PLDS & KSDS đã và đang cố gắng cùng nhau đoàn kết, thực hiện hiệu quả nhiệm vụ chính trị được phân công, trong đó tập trung vào hai nhiệm vụ trọng tâm: Công tác đào tạo, bồi dưỡng và nghiên cứu khoa học.

Nhìn chung, việc triển khai thực hiện nhiệm vụ giảng dạy và nghiên cứu khoa học trong thời gian qua của Khoa PLDS & KSDS đã đạt được những kết quả nhất định. Khoa đã phụ trách và trực tiếp giảng dạy đối với toàn bộ chương trình đào tạo của 16 môn học dành cho hệ cử nhân chính quy và văn bằng 2 tại trường, chất lượng giảng dạy cơ bản đảm bảo yêu cầu. Giảng viên trong Khoa tham gia hoạt động nghiên cứu khoa học ngày càng nhiều với nhiều đề tài khoa học, bài báo đăng trên các tạp chí chuyên ngành, các chuyên đề nghiên cứu khoa học và chuyên đề hội thảo trong nước và quốc tế được công bố, trong đó có 02 đề tài khoa học cấp Bộ đã được nghiệm thu đạt kết quả cao. Đặc biệt, trong những năm gần đây, nhằm đáp ứng yêu cầu của công tác đào tạo, bồi dưỡng của Ngành và Nhà trường, Khoa PLDS & KSDS đã được

phân công xây dựng các tài liệu bồi dưỡng và giáo trình phục vụ việc học tập và nghiên cứu.

Có thể thấy, những kết quả về công tác giảng dạy và nghiên cứu khoa học của tập thể Khoa PLDS & KSDS trong thời gian qua rất đáng khích lệ, là kết quả của sự lãnh đạo sát sao của Ban giám hiệu, sự nỗ lực cố gắng của tập thể giảng viên trong đơn vị, góp phần quan trọng vào sự phát triển của Nhà trường. Tuy nhiên, cùng với những kết quả đã đạt được, công tác giảng dạy và nghiên cứu khoa học của Khoa PLDS & KSDS trong thời gian qua vẫn còn một số hạn chế, bất cập; chưa phát huy tối đa nguồn lực, năng lực của giảng viên trong công tác thực tiễn, cụ thể:

1.1. Đối với công tác giảng dạy

Trong quá trình triển khai giảng dạy các môn học thuộc Khoa phụ trách cho thấy, trong quá trình học, ngoài việc học viên, sinh viên được giảng viên cho thực hành ngay trên lớp thông qua các bài tập cá nhân, bài tập nhóm theo lịch cố định thì việc đặt ra các giả thiết, các tình huống từ thực tiễn, đặc biệt là đối với các môn về kỹ năng thực hiện hoạt động nghiệp vụ kiểm sát còn chưa nhiều, chưa thường xuyên. Giảng viên lên lớp đã cố gắng áp dụng nhiều phương pháp giảng dạy tích cực nhưng chưa đều, chưa phổ biến, chưa đẩy mạnh giao lưu, đánh giá nhận thức của người học đối với nội dung được giảng dạy.

Thực tế, phương pháp giảng dạy và tổ chức học tập cho học viên, sinh viên

* Thạc sĩ, Trưởng khoa Pháp luật dân sự và Kiểm sát dân sự, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

hiện nay chưa có sự thống nhất trong toàn bộ chương trình học. Việc áp dụng các phương pháp giảng dạy với các môn học trong Khoa tùy thuộc vào khả năng và sự bố trí sắp xếp của từng giảng viên lên lớp, trong khi trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, bản lĩnh đứng lớp của giảng viên chưa có sự đồng đều. Do đó, dù việc phân công nhiệm vụ cho từng giảng viên theo nội dung giảng dạy hay theo lớp học cũng sẽ thể hiện ít nhiều hạn chế.

Một số giảng viên trong Khoa do nhiều nguyên nhân khác nhau nên vẫn chưa có nhiều đổi mới trong phương pháp giảng dạy, chưa quan tâm đầu tư nghiên cứu, cập nhật thông tin bổ sung cho bài giảng, cách thức giảng dạy còn thiên về lý luận mà thiếu các ví dụ minh họa thực tế. Điều đó làm cho học viên, sinh viên ít hứng thú đến môn học và ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng giảng dạy.

Những hạn chế trên xuất phát từ nhiều nguyên nhân khách quan và chủ quan, bao gồm:

Thứ nhất, Khoa còn thiếu các giảng viên là các chuyên gia đầu ngành, giảng viên có trình độ, có kinh nghiệm tham gia giảng dạy. Các giảng viên có trình độ lý luận thì ít thực tiễn, trong khi các giảng viên thành giảng là các cán bộ, Kiểm sát viên nhiều kinh nghiệm thực tiễn thì lại thiếu kinh nghiệm giảng dạy, kỹ năng sư phạm.

Ngoài ra, một số giảng viên chưa thực sự nỗ lực học tập và nghiên cứu, chưa nhận thức được việc phải thay đổi phương pháp giảng dạy, chưa chủ động trong việc học hỏi kinh nghiệm để nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ nên ảnh hưởng đến kết quả chung.

Thứ hai, nguồn tài liệu phục vụ công tác giảng dạy, học tập của Nhà trường còn hạn chế, mặc dù với sự phát triển của công

nghệ hiện nay, tài liệu phục vụ hoạt động giảng dạy, học tập và nghiên cứu có tính “mở” hơn rất nhiều, tạo điều kiện thuận lợi trong việc khai thác nguồn học liệu chung. Tuy nhiên, không phải môn học nào cũng có nguồn học liệu phong phú, đặc biệt là đối với những môn học về nghiệp vụ kiểm sát, trong khi đó Khoa PLDS & KSDS hiện đang phụ trách nhiều môn nghiệp vụ kiểm sát, phục vụ tất cả các hệ đào tạo, bồi dưỡng (đào tạo cử nhân, đào tạo nghiệp vụ kiểm sát, bồi dưỡng nghiệp vụ kiểm sát).

Thứ ba, khả năng tiếp cận bài giảng và ý thức tự học của người học còn hạn chế. Mặc dù hiện nay hầu hết học viên, sinh viên có nhiều điều kiện thuận lợi để tiếp cận trực tiếp, nhanh chóng bài giảng cũng như các nguồn học liệu thông qua mạng internet và các trang thiết bị như máy tính, điện thoại... nhưng nhìn chung, người học còn chưa chủ động trong việc tự học, tự thực hành của mình, chưa thật sự nghiêm túc trong việc tiếp cận bài giảng của giảng viên ngay trên lớp, cũng như tìm kiếm và tiếp cận các tài liệu tham khảo phục vụ cho việc học tập của mình. Nhiều học viên, sinh viên còn học hình thức, học vẹt, mục đích học tập mang nặng tính thi cử, trả nợ môn học, do đó chưa vận dụng được kiến thức lý thuyết vào trong thực tiễn nghề nghiệp. Điều này ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng đào tạo nói chung, công tác giảng dạy nói riêng đối với các môn học của Khoa PLDS & KSDS trong thời gian qua.

1.2. Đối với công tác nghiên cứu khoa học

Yếu tố thuận lợi của Khoa PLDS & KSDS là tất cả giảng viên trong Khoa đều có trình độ từ thạc sĩ trở lên nên các giảng viên đã được trang bị các kiến thức khoa học và đã từng làm quen hoặc trực tiếp thực hiện các đề tài nghiên cứu khoa học. Do đó, các thầy cô đều đáp ứng được các

yêu cầu về kiến thức cũng như phương pháp để thực hiện một công trình nghiên cứu khoa học. Bên cạnh đó, Lãnh đạo Nhà trường luôn chú trọng đến công tác nghiên cứu khoa học của giảng viên, xem đây là một trong các hoạt động trọng tâm nhằm nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội. Thông qua việc nghiên cứu khoa học, các giảng viên sẽ tự nâng cao trình độ chuyên môn, góp phần quan trọng vào việc xây dựng đội ngũ giảng viên lớn mạnh về chất cho Nhà trường.

Tuy nhiên, việc nghiên cứu khoa học của Khoa hiện nay còn một số hạn chế, ảnh hưởng đến chất lượng chung trong quá trình thực hiện nhiệm vụ giảng viên. Các giảng viên trẻ trong Khoa vẫn còn thiếu nhiều kinh nghiệm trong việc thực hiện một công trình nghiên cứu khoa học độc lập. Việc thực hiện các hình thức nghiên cứu khoa học khác như: viết sách, bài báo đăng tạp chí chuyên ngành... còn hạn chế, dẫn đến kết quả nghiên cứu chưa đạt yêu cầu đặt ra, ảnh hưởng đến chất lượng thực hiện nhiệm vụ chính trị của Khoa nói riêng và của Nhà trường nói chung.

Kết quả công tác nghiên cứu khoa học của Khoa PLDS & KSDS trong thời gian qua xuất phát từ nhiều nguyên nhân khác nhau, cụ thể:

Thứ nhất, các giảng viên trong Khoa chưa bố trí nhiều thời gian dành cho hoạt động nghiên cứu khoa học do phần lớn các giảng viên trẻ sau khi về trường đều tham gia học tập các lớp để nâng cao trình độ, phù hợp với yêu cầu mà Nhà trường đề ra. Bên cạnh đó, ngoài việc thực hiện nhiệm vụ của trường đại học, các giảng viên còn phải đảm bảo nhiệm vụ của một trường đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ của ngành nên cũng ảnh hưởng đến thời gian cho việc tìm tòi, nghiên cứu khoa học.

Thứ hai, mặc dù Nhà trường đã hết sức quan tâm, tạo mọi điều kiện để động viên, khuyến khích và phát triển công tác nghiên cứu khoa học của giảng viên nhưng nguồn kinh phí để thực hiện việc nghiên cứu khoa học còn hạn chế. Điều này cũng ảnh hưởng đến chất lượng nghiên cứu của các giảng viên. Chính vì vậy, nếu vấn đề kinh phí để các giảng viên thực hiện đề tài được đảm bảo tốt hơn thì các thầy cô sẽ có sự yên tâm về mặt vật chất để thực hiện đề tài.

Thứ ba, một số giảng viên trong đơn vị chưa nhận thức được tầm quan trọng của hoạt động nghiên cứu khoa học, do đó chưa thực sự chủ động đưa ra các nội dung nghiên cứu cũng như thực hiện các hình thức nghiên cứu. Hầu hết giảng viên mới đăng ký nghiên cứu các đề tài theo kế hoạch của Nhà trường mà chưa chủ động trong việc viết sách, tài liệu hay các bài báo chuyên ngành...

Thứ tư, do còn hạn chế về ngoại ngữ nên trong quá trình nghiên cứu khoa học, việc tìm và hiểu tài liệu nước ngoài để sử dụng trong việc nghiên cứu còn nhiều khó khăn, dẫn đến nội dung của các công trình nghiên cứu còn chưa thực sự phong phú.

2. Định hướng của Khoa Pháp luật dân sự và Kiểm sát dân sự trong thời gian tới

Cuộc Cách mạng Công nghiệp 4.0 làm thay đổi căn bản, toàn diện giáo dục, đòi hỏi mỗi cơ sở đào tạo phải có sứ mệnh khác biệt trong môi trường cạnh tranh khốc liệt để tạo ra sản phẩm chất lượng cho xã hội. Trên cơ sở sứ mệnh cung cấp nguồn nhân lực có chất lượng cao cho ngành kiểm sát và cho xã hội của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội, Khoa PLDS & KSDS xác định định hướng phát triển trong thời gian tới là: Đổi mới, sáng tạo, hợp tác đáp ứng yêu cầu của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0.

Một là, đổi mới, sáng tạo

Với nhiệm vụ nặng nề trên, tập thể

Khoa PLDS & KSDS xác định: Đổi mới là một yêu cầu tất yếu của sự phát triển trong thời kỳ mới. Một câu hỏi đặt ra, cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 với trí tuệ nhân tạo liệu có thay thế con người trong lĩnh vực luật pháp hay không? Có nhiều ý kiến trái chiều liên quan đến vấn đề này, tuy nhiên, các tác giả đồng quan điểm với ý kiến cho rằng “*tâm quan trọng của những kỹ năng của con người trong nghề luật, như sự thấu cảm, tư duy chiến lược hoặc khả năng tiến hành đàm phán*”¹ là không thể thay thế. Về cơ bản, nghề luật là nghề đòi hỏi tư duy chứ không đơn thuần là ghi nhớ, sắp xếp một cách máy móc. Hơn nữa, một người làm nghề luật thành công là người “*có khả năng kết nối bản thân với người khác*”, “*kết nối con người với các quy luật tự nhiên hơn là hiểu về luật pháp*”². Con người vẫn đóng vai trò chủ đạo trong quản lý và điều khiển công việc. Trí tuệ nhân tạo chỉ có thể hỗ trợ chứ không thể thay thế con người trong hành nghề luật. Và do đó, giáo dục đào tạo vẫn giữ vai trò quan trọng trong đào tạo nguồn nhân lực ngành luật cho xã hội. Vấn đề là phải đổi mới để phù hợp và theo kịp sự thay đổi trong thời đại mới.

Đổi mới đầu tiên là từ nhận thức: Giảng viên không còn là người truyền đạt kiến thức mà phải là người tổ chức, thiết kế, cố vấn, truyền cảm hứng, khai phóng tiềm năng, tạo điều kiện cho người học chủ động, sáng tạo với tâm thế học tập suốt đời.

Thứ hai, đổi mới nội dung giảng dạy. Ngoài những nội dung “*cứng*” trong chương trình giảng dạy thì kỹ năng “*mềm*”

(soft skills) ngày càng được đánh giá cao. Nhiều nhà tuyển dụng xem đây là các yếu tố cốt lõi trong việc lựa chọn nhân sự. Rõ ràng, với sự phát triển của khoa học kỹ thuật, với môi trường làm việc ngày càng năng động, cạnh tranh cao thì kỹ năng “*mềm*” là một yếu tố không thể thiếu. Do đó, nội dung giảng dạy cần phải tập trung vào các kỹ năng như: kỹ năng nghiên cứu, kỹ năng giải quyết vấn đề, kỹ năng làm việc nhóm, kỹ năng trình bày, khả năng sáng tạo, tính linh hoạt, thích ứng... Đối với sinh viên ngành luật, những kỹ năng này lại càng cần được rèn luyện sớm. Hiện nay, Khoa PLDS & KSDS cũng đã lồng ghép đào tạo kỹ năng mềm thông qua các giờ giảng, giờ thảo luận, qua các bài kiểm tra đánh giá nhưng thời gian tối, Khoa cần chú trọng hơn nữa đến rèn luyện các kỹ năng mềm cho người học.

Thứ ba, đổi mới phương pháp giảng dạy. Với sự phát triển của khoa học, kỹ thuật, việc ứng dụng công nghệ trong các phương pháp giảng dạy tích cực là tất yếu. Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội nói chung và Khoa PLDS & KSDS rất chú trọng đến ứng dụng công nghệ trong giảng dạy và đa dạng hóa các phương pháp giảng dạy. Các phương pháp được sử dụng nhiều như thuyết trình, làm việc nhóm, phương pháp tình huống, phương pháp đóng vai (diễn án), tham dự các phiên tòa trực tuyến rút kinh nghiệm... Tuy nhiên, giảm thời lượng lý thuyết, tăng cường thời lượng thực hành, thảo luận tạo sự tương tác nhiều hơn giữa thầy và trò vẫn là nội dung cần thiết.

Thứ tư, đổi mới hình thức giảng dạy. Nhằm đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của người học cũng như phấn đấu theo kịp xu thế toàn cầu hóa trong đào tạo, đổi mới các hình thức giảng dạy cũng là yếu tố sống còn với Nhà trường và với Khoa. Các hình thức học trực tuyến, làm việc nhóm,

¹ Nguyễn Văn Quân (2019), Một số tác động của trí tuệ nhân tạo tới nghề luật, Tạp chí Nghiên cứu Lập pháp số 12 (388), tháng 6/2019

² Napoleon Hill (2013), Chiến thắng con quỷ trong bạn - Bí quyết tự do và thành công, NXB Lao động xã hội, tr.199

hướng dẫn học tập, trao đổi thông tin qua các phương tiện điện tử, công nghệ... nên được bổ sung và tăng cường hơn nữa, tạo thuận lợi cho người học và cá nhân hóa việc học tập, đảm bảo nhu cầu và đòi hỏi ngày càng cao của người học.

Hai là, hợp tác cùng phát triển

“Muốn đi nhanh thì đi một mình. Muốn đi xa hãy đi cùng nhau” - Warren Buffett. Hiểu được triết lý đó, Khoa PLDS & KSDS luôn chú trọng đến việc xây dựng khối đoàn kết trong đơn vị, giúp đỡ nhau hoàn thành nhiệm vụ. Khoa cũng chú trọng đến việc tham gia hội thảo tại các cơ sở đào tạo trong nước để học hỏi kinh nghiệm, phối hợp trong việc viết bài, giảng dạy với các cơ sở đào tạo luật khác; thường xuyên liên hệ với Viện kiểm sát các cấp, trong đó thường xuyên là VKSND Thành phố Hà Nội, VKSND cấp cao tại Hà Nội, VKSND tối cao trong việc giảng dạy và nghiên cứu. Về cơ bản, sự phối hợp này đã đem đến hiệu quả tích cực trong hoạt động của Khoa thời gian vừa qua. Tuy nhiên, trong thời gian tới, Khoa cần phối hợp với cả Thẩm phán, Luật sư để tăng cường hiểu biết, học hỏi và đa dạng hóa trong đào tạo nghề luật và nâng cao tính thực hành. Ngoài ra, Khoa cũng cần mời các Doanh nghiệp đến trao đổi để sinh viên nắm được nhu cầu của doanh nghiệp, của xã hội nhằm nâng cao nhận thức cho sinh viên việc rèn luyện kỹ năng, nhất là các kỹ năng mềm. Mỗi môn học cần được kết nối với các đơn vị liên quan với mục tiêu gắn lý luận với thực tiễn. Hình thức có thể là mời chuyên gia đến trao đổi, báo cáo thực tế hoặc thiết kế một số chuyên đề chuyên sâu. Ngoài ra, Khoa cũng cần tăng cường kết hợp hơn nữa với các giảng viên trong và ngoài trường nhằm giao lưu, học hỏi, trao đổi kinh nghiệm giảng dạy và nghiên cứu.

Để có thể thực hiện được nhiệm vụ và định hướng trên, giảng viên Khoa PLDS & KSDS cần đáp ứng được các yêu cầu sau:

Một là, nâng cao trình độ ngoại ngữ. Đây là một yêu cầu bắt buộc đối với giảng viên trong thời kỳ hội nhập quốc tế như hiện nay. Giảng viên có hai nhiệm vụ chính xuyên suốt là giảng dạy và nghiên cứu. Muốn giảng dạy tốt cần nghiên cứu tốt. Để nghiên cứu tốt thì phải có khả năng đọc hiểu tài liệu tiếng nước ngoài với nguồn tài liệu phong phú. Nếu chỉ giới hạn tài liệu trong nước thì không đủ để cạnh tranh và đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của người học;

Hai là, nâng cao khả năng áp dụng công nghệ vào nghiên cứu, giảng dạy. Việc nắm bắt công nghệ hiện đại giúp chúng ta tiết kiệm thời gian, công sức nhưng mang lại hiệu quả cao. Trong cuộc đua này, ai chiếm được công nghệ người đó thắng;

Ba là, chú trọng năng lực nghiên cứu. Một trong những nhiệm vụ trọng tâm của Khoa PLDS & KSDS năm 2020 là tăng số lượng bài đăng tạp chí chuyên ngành luật, phấn đấu mỗi giảng viên, ngoài đề tài khoa học phải có ít nhất một công trình được đăng tải trên tạp chí;

Bốn là, rèn luyện thái độ học tập suốt đời, không ngừng nỗ lực, rèn luyện về đạo đức nghề nghiệp, khả năng chuyên môn và kinh nghiệm thực tiễn. Việc đi thực tế tại VKSND các địa phương cần đi vào thực chất và hiệu quả hơn.

Như vậy, có thể nói, trong những năm qua, tập thể Khoa PLDS & KSDS đã luôn nỗ lực phấn đấu để hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao. Trong những năm tới, với nhiệm vụ chung còn hết sức nặng nề của trường, Khoa PLDS & KSDS quyết tâm hoàn thành thắng lợi mọi nhiệm vụ đặt ra, góp phần đáng kể vào sự phát triển của Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội trong giai đoạn mới./.